

Vocația academică

Gheorghe Cliveti

Membru corespondent al Academiei Române

Nota de specială distincție a operei istoricului Victor Spinei a tot decurs, cu fiecare articol, studiu ori carte, ca dintr-o intens personalizată vocație academică. Absolvent, în 1968, al Facultății de Istorie, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, și-a apropiat, încă de tânăr, consacrarea profesională, din postura de cercetător într-un prestigios colectiv de medievști al Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Filiala Iași a Academiei Române. S-a dedicat arheologiei medievale, pentru, îndeosebi, secolele IX–XIV, spre a ilustra, împreună cu Dan Gh. Teodor, soții Eugenia și Vasile Neamțu, Alexandru Andronic sau Stela Cheptea, o frumoasă *școală* în respectivul domeniu de specializare. Tematica de cercetare pe care a asumat-o „programatic” presupunea nu doar un demers arheologic în sine, ci și asidui stagii de documentare ori de lectură, în țară și străinătate, pentru a scoate de sub „neguri de ignoranță” aspecte de viață de pe întinderea Moldovei prevoievodale. Specializarea și-a validat-o prin doctorat angajat sub conducerea științifică a lui Ion Nestor și finalizat cu gir coordonativ dat de Ștefan Ștefănescu, la Institutul „Nicolae Iorga” din București, și și-a aprofundat-o, aproape concomitent, ca bursier al faimosului Institut für Vor- und Frühgeschichte, Universität des Saarlandes, Saarbrücken. I s-au înrădăcinat în activitatea profesională două mari direcții, una de explorări arheologice și alta de investigări documentaristice. Ca „responsabil de șantier arheologic” sau „membru de echipe specializate” și-a legat numele de „situri” de pe întinderea spațiului est-carpatic, cu „stagii” și „peste Prut”, înspre nordul bucovinean, prin Transilvania și istorica Țară Românească, încât să se asigure, de calificat control asupra vestigiilor îndeosebi „materiale” ale medievalității noastre timpurii. A căutat să confere

semnificații istoriografice respectivelor vestigii și prin explorarea/atestarea corespondențelor lor etnolingvistice. A reușit să evidențieze intersecțiunile medievalității românești timpurii și epocii marilor migrații. Și-a luat, de crezut, ca model, pe N. Iorga, „vizitând situri arheologice” și investigând fonduri documentare ori de carte veche în cam toate statele europene, în nu puține caucaziene, asiatice, nord-mediteraneene și chiar de Lume Nouă. Cele mai strânse relații profesionale le-a căutat și întreținut cu îndeosebi specialiști germani și francezi. Prestigiul profesional și l-a amplificat prin accederea, din 1990, la Catedra universitară, cu distinctă conducere de doctorat în arheologie medievală, și prin recunoașteri academice românești și străine.

Recunoașteri, la semnificativă cotă valorică din partea specialiștilor, au privit cărțile fructificante de cercetări arheologice și de istorie medievală întreprinse de Victor Spinei: *Moldova în secolele XI–XIV* (București, 1982), sinteză încununată cu Premiul „Nicolae Iorga” al Academiei Române și hărăzită unei a doua ediții, revizuită și mult adăugită (Chișinău, 1998), și alteia în limba engleză (București, 1986); *Realități etnice și politice în Moldova Meridională în secolele X–XIII. Români și turanici* (Iași, 1983); *Ultimele valuri migratoare de la nordul Mării Negre și al Dunării de Jos* (Iași, 1996); *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele XI–XIII* (Iași, 1999); *The Great Migrations in the East and South East of Europe from the Ninth to the Thirteenth Century, I. Hungarians, Pechenegs and Uzes, II. Cumans and Mongols* (Amsterdam, 2006); *Universa Valachica – românii în contextul politic internațional de la începutul mileniului al II-lea* (Chișinău, 2006); *The Romanians and the Turkic Nomads North of the Danube Delta from the Tenth*

to the Mid-Thirteenth Century (Leiden/Boston, 2009); *Principii martiri Boris și Gleb. Iconografie și canonizare* (Brăila, 2011), cu o ediție și în engleză (Oxford, 2011); *Mongolii și românii în sinteza de istorie ecleziastică de Tholemeus de Lucca/Les Mongols et les Roumains dans la synthèse ecclésiastique de Tholemeus de Lucca* (Iași, 2012) etc. Titlurile de cărți, precum cele menționate, reflectă, prin însăși enunțialitatea lor, un desfășurător sistemic de cercetări privind spațiul estic și sud-estic românesc, în mai largă lui cuprindere de „mișcări” sau „pânze mișcătoare” de populații din secolele IX–XIV, când „oamenii pământului”, cum „i-a numit” și Iorga, și-au înfipt adânc rădăcinile statorniceii lor de viațuire învderată și de „forme” de organizare politico-militară precedente Voievodatului Moldovei.

Tematica de fond a sus-menționatei cărți apare ca mereu aceeași, însă privită din diferite perspective, corespunzătoare diverselor ei „fațete”. A rezultat, astfel, o tratare a ei la parametrii sintezei, semantic polivalentă. Autorul s-a și putut ilustra ca specialist cu autoritate de cuvânt proficient asupra unei anumite perioade de istorie românească, acoperitoare de întregi secole IX–XIII și de început de secol XX. Și-a avut, de aceea, binemeritat loc în comitete sau colegii redacționale de prestigioase reviste, pe care le-a tot onorat cu proprii studii și articole de specialitate, reviste precum, selectiv, „Arheologia Moldovei”, „Dacia”, „Memoria Antiquitatis”, „Res Historica”, „Czasopismo Instytutu Historii Lublin”, „Acta Euroasiatica – Wrocław” etc. În „atelierul de cercetare”, la Catedra universitară și prin conferințe sau comunicări de primă relevanță pentru simpozioane, dezbateri și mese rotunde „găzduite” de Academia Română, instituții și foruri cultural-științifice din țară (București, Iași, Cluj-Napoca, Chișinău etc.) și străinătate (München, Stuttgart, Spoleto, Moscova, Bratislava, Kiev, New-York, Washington, Freiburg im Breisgau, Viena, Paris, Konstanz, Berlin, Mainz etc.) și-a mereu etalat specializarea istoriografică. Din clar definibilă postură de specialist, a asumat responsabilități de director al Institutului de Arheologie din Iași, a inițiat și a coordonat mari proiecte de cercetare, cu rezultate remarcabile, ce au putut conta, alături de valoroasele-i cărți, studii și articole, pentru înalte recunoașteri, precum cele

de membru corespondent și, consecutiv, de membru titular la Academia Română, de membru corespondent la Deutsches Archaeologisches Institut – Berlin, de membru de onoare la Academia de Științe a Moldovei (Chișinău), de membru la European Association of Archaeologists etc.

Cu personalizată decență, Victor Spinei a vădit frecvent scrupulozitatea specializării profesionale, înfrângându-și tentația de a pronunța cuvânt verdictual ori sentențios asupra unor teme sau dezbateri istoriografice unde alți specialiști și-au adjudecat titluri de veritabilă competență. Și-a poate dorit asemuire, în conduita profesională, cu istorici de renume prin îndeosebi virtuți ale specializării, pe care i-a cunoscut personal și i-a elogiât, de la Șerban Papacostea, David Prodan și Dan Berindei, la Petre Ș. Năsturel, Leonid Boicu, Vasile Neamțu etc. A admirat, la Alexandru Zub, considerarea specializării unor mari istorici pentru a le sesiza resorturi ale propensiunii întru sinteza generală. A și căutat, personal, să scruteze orizonturi ale sintezei, de pe poziția-i de acribios cercetător/cunoscător al unei anumite perioade și după *reper* învrednicite de clasici ai istoriografiei noastre. O ocazie fericită spre a se vădi profesional în felul schițat a putut fi aceea de asumare, împreună cu Gheorghe Buzatu, a ediției critice a *Istoriei Românilor* de Nicolae Iorga, la întinderea originală, de zece volume, a respectivei mari sinteze. Ediția semnifica, din start, un titlu de prestigiu pentru Institutul „A. D. Xenopol”, acolo unde și Al. Zub tocmai asumase, de prin 1985, ediția critică, socotibilă și ca a IV-a, a sintezei lui Xenopol, tot mare, *Istoria românilor din Dacia traiană*. Pentru ediția critică a sintezei iorghiene, studiul introductiv, *Nicolae Iorga – istoricul militant*, cu nu tocmai inspirată suprantitulare *Introducere*, a revenit, pentru, după obișnuită normă editorială, volumul I, lui Gh. Buzatu, mult pasionat, sub riscul admonestărilor politico-ideologice dinspre „dirigitorii frontului unic istoriografic românesc” pe timpul anilor ’80 ai secolului trecut, de profetismul național al Uriașului. De partea sa, cu *Notă asupra ediției*, pentru același volum I/1, *Strămoșii înainte de romani* (București, 1988), și *Postfață* la cel de-al III-lea, *Ctitorii* (București, 1993), Victor Spinei s-a conformat îndeosebi responsabilităților special calificabile de coordonator

și editor critic, dând și tonul revalorizării principalei scrieri iorghiene: „*Republicarea monументalei sinteze asupra istoriei românilor a marelui savant și patriot Nicolae Iorga survine la jumătate de secol de la prima sa editare [...]. Din uriașa producție științifică dedicată istoriei românești, lucrarea în discuție este cea mai întinsă, reprezentând totodată ultima sinteză elaborată de eminentul polihistor și care înfățișează devenirea poporului român din cele mai vechi timpuri până spre sfârșitul perioadei interbelice, motiv suplimentar pentru a suscita o atenție particulară. Creația lui Nicolae Iorga nu își limitează însemnătatea la latura strict științifică, ea fiind în același timp un document de real interes, ce poartă pecetea inconfundabilă a enciclopedismului și efervescenței spirituale a marelui istoric. Vocabularul său este de o rară bogăție și diversitate [...]. Spirit spontan prin excelență, refractar față de construcțiile frazeologice rigide, Nicolae Iorga își dezvăluie personalitatea plurivalentă printr-un stil original, pigmentat cu expresii colorate...*”.

În *Postfața* subintitulată *Ultima mare sinteză a lui N. Iorga asupra istoriei românilor și perioada secolelor X–XIV*, considerații general-apreciative, de felul celor sus-citate, apar „împietite” cu evaluări critice, prin raportare la sinteze anterioare, precum cea xenopoliană, și la cursul cercetărilor impulsionate, pentru cel puțin arealul istorico-geografic moldav, de chiar studiile editorului de volum *Ctitorii*. Notațiile despre „unele aspecte delicate”, cu scăderi de caracter ale lui Iorga, din „purtările” acestuia față de fostu-i profesor Xenopol și „disputa”, între „cei doi”, pe tema sintezei naționale și de care avea să țină și „îndurerarea” de Uriaș a „observațiilor punctuale și severe” îndreptate contra anumitor scrieri ale sale de „hipercriticii” de la „*Revista istorică română*”, au fost conduse, de editorul aceleiași volum *Ctitorii*, înspre a proba că, peste orice asperități implicite mediului competitiv al specialiștilor, trendul inexorabil progresiv al cunoașterii secolelor X–XIV de istorie a românilor. Comparația între părți ale sintezelor „date” de Xenopol, Iorga și C.C. Giurescu a nuanțat-o interpretativ prin referiri asupra contribuțiilor „aduse” de D. Onciul, Gh. I. Brătianu și I. Moga, iar, ca „mai noi”, înspre 1990, de Șerban Papacostea, Radu Popa, Al. Andronic, C. Cihodaru, Ștefan Sorin Gorovei

și, nu la urmă, de el însuși, la elucidarea „diverselor probleme”, câteva încă intens controversate, ale istoriografiei respectivelor secole românești. Spre „a face dreptate” în polemica Iorga – C.C. Giurescu, s-a asociat, cu, firește, proprii cuvinte, verdictului favorabil Uriașului și pronunțat de Mihai Berza asupra „scăderilor de orizont și de vigoare”, în plan istoriografic, din cauza „opțiunii pentru canoane metodologice mecanice și ignorarea «spiritului» prin cangrenarea fluxului imaginativ al viziunii”. În plus, a căutat să evidențieze strălucirea sintezei iorghiene într-o constelație de altele, tot mari și de „nume” prestigioase, privind trecutul mai fiecărei entități istorico-naționale europene. S-a și simțit, de aceea, în deplin confort intelectual invocând magnificența personalității și operei lui N. Iorga, sub însă mărturisită „prudență” că „*judecăți tranșante în legătură cu creația istorică a «Uriașului» comportă încă mari riscuri, date fiind vastitatea și profunzimea deconcertante [...]. Dezamorsarea tuturor factorilor generatori de dogmatism și tendențiozitate va putea conduce, concomitent cu riguroasa exegeză a operei Savantului [...], spre o amplă a ei restituție*”.

Înclinația spre a scruta, de pe temeiuri de anumită specializare și prin urmarea peste cerințele stricte ale acesteia de direcții de lectură, orizontul sintezei istorice românești, s-a confirmat, la Victor Spinei, și în legătură cu reabilitarea personalității și operei lui Gheorghe I. Brătianu, după „îndurarea nedreaptă”, de cam patru decenii, a cenzurii aplicate retroactiv de regimul comunist valorilor culturii naționale de dinainte de 1944/1947, inclusiv, poate îndeosebi, scrierilor respectivului mare istoric, mai fiecare temeinic argumentată și de exemplară cumpănire a „lămuririlor” fie de detaliu, fie de întreg contextul factualității ținând de îndepărtat ori apropiat trecut. În anul 1988 apărea, la Universitatea ieșeană, volumul *Confluente istoriografice românești și europene*, consacrat trecerii de 90 de ani de la nașterea istoricului Gheorghe I. Brătianu și coordonat, la acel moment evocativ, de încă tânărul Spinei. Acesta, într-un însuflețit *Cuvânt-înainte* de editor, semnala că „*se marca un fericit prilej de evocare a coordonatelor biografice [ale lui Gh. I. Brătianu] și de retrospecție asupra unei opere vaste și profunde, valoarea și soliditatea ei putân-*

du-se evalua cu spirit de obiectivitate mai accentuată odată cu scurgerea unui mănunchi de decenii de la elaborare, când validarea perenității ideilor și concepțiilor expuse este mai facilitată [...]. Cu toată revigorarea epatantă a interesului pentru personalitatea lui Brătianu în ultimii ani, materializată prin reeditări, studii exegetice și tipărire de documente, numeroase laturi ale biografiei și creației sale continuă să rămână insuficient cunoscute și relevante”. Cuprinderea contribuțiilor la volum în patru secțiuni ale lui, sonor intitulate *Opera historica, Elementa biographica, Documenta, Evocatione*, a putut fi de frumos efect, prin atingerea coardei de clasicitate a expresivității academice. Între colaboratori, prima linie s-a convenit a fi de nume reprezentative, la acel moment 1988, de profesori universitari și cercetători de institute academice din țară și străinătate, Pompiliu Teodor, Al. Zub, V. Cristian, Paul Michelson, Lucian Boia, Ștefan Lemny, cu preocupări speciale ori semnificativ cotabile valoric de istoriografie și, prin urmare, „chemate” pentru rostiri de cuvinte deplin relevante asupra importanței reconsiderării personalității și operei lui Gh. I. Brătianu. Un loc special, meritos titrabil, a revenit studiului „dat” de Victor Spinei, *Gheorghe I. Brătianu între vocația istoriei și tentațiile vieții politice*, în care au reverberat „învățăminte” decantate de însăși direcția sa de specializare profesională. Pe aceeași direcție, Gh. I. Brătianu, la timpul său și cu profundă rostuire pentru măcar o parte a operei sale de mai întins spectru tematic, a întreprins studii din care acribiosul Spinei, de „mai nouă școală de istorie și arheologie”, să-și poată avea *repere* întru demonstrația amplificată că spațiul românesc, îndeosebi estul și sud-estul acestuia, nu a fost, prin secolele IX–XIV, doar „în calea răutăților”, ci și grație Gurilor Dunării și litoralului pontic, „fereastră înspre și dinspre lume”. Mirifica notație a lui Gh. I. Brătianu din dramaticii ani 1940–1943, că Basarabia este „foaierul nostru național”, nu-i putea să-i fie decât ca de profundă impresivitate studiosului ieșean de la 1988, care tocmai scruta argumentele sporului de cunoaștere a „locurilor și oamenilor” din nordul Gurilor Dunării, cu Chilia și Cetatea Albă, „fortificații deschise navigației”, unde s-au intersectat stări autohtone de viață, interese, ambiții sau tendințe

bizantine, slave, mongolo-tătare, venețiene, genoveze sau timpuriu osmanice.

Pentru sporul de acea cunoaștere istorică, Victor Spinei a căutat, întâi, să evalueze starea literaturii de specialitate între ale cărei titluri de primă referință se încă distingeau cele de N. Iorga și Gh. I. Brătianu, iar apoi, să se fie „la curent”, în chiar dialog fructuos cu foarte specioasele cercetări ale lui Șerban Papacostea și explorările arheologico-documentaristice ale lui Ionel Căndeș. Și-a apropiat un frumos titlu de merit prin editarea în română a cărții lui Gh. I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea romană* (București, 1988; mai nouă ediție, Iași, 1999), și „îngrijirea”, împreună cu Ionel Căndeș, de o reeditare a altei cărți de același Brătianu, *Les Génois et les Vénitiens dans la mer Noire aux XIII-e et XIV-e siècles* (București/Brăila, 2014). „Îngrijirea” și de o nouă ediție a cărții lui N. Iorga, *Chestiunea Dunării* (Iași, 1998), i-a confirmat și mai mult preocuparea de a-și oglindi propriile cercetări de cert-definibilă specializare în albia mereu extensibilă a istoriografiei medievalității de secole IX–XIV, îndeosebi sud-est europene. Motiv pentru care a inițiat și orientat, împreună cu Ionel Căndeș, deja impresionantul *Florilegium magistrorum historiae, archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi*, de publicații între care s-a bineregăsit și cartea lui Gh. I. Brătianu, *Les Génois et les Vénitiens...* Edițiile critice ale unor „prestigioși înaintași” prezintă, fiecare în parte, studiu introductiv, după riguros observate norme academice. Fiecărei cărți i s-a relevat „locul distinct” într-un anumit orizont istoriografic, cu adecvate și necesar succinte referiri și asupra întregii opere a autorului aceleia. Studiul introductiv pentru editarea redacțional „împărtășită” și de Ionel Căndeș a unui curs universitar din anii 1941–1943 al lui Gheorghe Brătianu, *Chestiunea Mării Negre* (București, 2022), apare ca demers de specialitate de sine stătător, cu valențe de monografie istorică, de aproape 200 de pagini, sub un titlu elucidativ ce i s-a dat, *Chestiunea Dunării în prospectarea lui Gheorghe I. Brătianu*. A rezultat o frumoasă ediție de *carte* ce întrunește exigențele înregistrării ei, cu timpul, la „categoria de rară”. Un studiu introductiv, de stil Victor Spinei, *Florilegiu polivalent. Gheorghe I. Brătianu*, s-a binecuvântat volumului Gheorghe I. Bră-

tianu, *Studii și articole de istorie* (Iași, 2010), volum învrednicit și de Al. Florin Platon, printr-un de asemenea studiu de factură introductivă, *Gheorghe I. Brătianu: actualitatea unui model științific și uman*. Un event aparte, „de minte și inimă”, pentru Victor Spinei, l-a reprezentat ediția cărții postume a lui Leonid Boicu, *Principatele Române în raporturile politice internaționale, 1792–1821* (Iași, 2001), ediție pe care „a îngrijit-o” din intime motive ale „rememorării pioase” a unei personalități de prim rang a „școlii ieșene de istorie” și care, cum vedește și studiul introductiv, *O eclatantă ascensiune frântă spre apogeu: Leonid Boicu*, avea origini familiale basarabiene și poate, tocmai de aceea sau precum nu puțini alți intelectuali de aceeași „baștină”, a tot aspirat să atingă trepte cât mai înalte ale prestigiului profesional, ca parcă în compensarea nedreptăților îndurate de ținuturile pruto-nistrene.

Ediția cărții *Principatele Române...* i-a prilejuit lui Victor Spinei mărturisirea „sensibilității sale pentru destinul personalităților de anvergură”. De aceea „sensibilitate” profundă, însă până la a nu-i etufa spiritul analitic, de veritabil istoric, i-au vibrat și articolele din volumele *Reprezentanți de seamă ai istoriografiei și filologiei românești și mondiale* (Brăila, 1996) și *Proiecții istoriografice/Historiographical Projections* (Suceava, 2014). În volumul întâi menționat, reluările unor studii introductive precum cele sus prezentate și articolele sau evocările privind „personalități prestigioase”, de la N. Iorga și Gh. I. Brătianu la David Prodan, Al. Boldur, Eugen Coșeriu, Al. Ciorănescu, Nicoară Beldiceanu, Eugen Lozovan, Emil Turdeanu, Petre Ș. Năsturel etc., și le-a completat ori „întărit”, editorial, cu *acte și documente*. Cel de-al doilea volum, *Proiecții...*, incluzând evocări de *Personalități ale istoriografiei românești* și de *Personalități ale istoriografiei universale*, cu anexe de *Acte oficiale și corespondență privată*, confirmă „sensibila” motivație a unui renumit specialist „pe un anumit domeniu de cunoaștere” de a considera *repere* ale devenirii științei istorice, ilustrate de „nume și opere”: „Fiind absorbit de fenomenele specifice epocii migrațiilor târzii și evului mediu din sud-estul Europei – care prezentau pregnante lacune în sfera cunoașterii –, în primii ani de activitate am ignorat cvasitotal problemele aferente istorio-

grafiei. Fără să devină precumpănitoare, acestea au intrat treptat și întrucâtva firesc în orbita preocupărilor [...]; pe de o parte, am fost condus de venerația față de creativitatea marilor predecesori, precum Nicolae Iorga și Gheorghe I. Brătianu, simțind imboldul de a-mi asuma responsabilități pentru a scoate din conul de umbră opere strălucitoare ca erudiție și abilitate interpretativă, printr-o îngrijită reeditare a acestora; pe de altă parte, am considerat oportun să formulez considerații punctuale asupra aportului științific al câtorva reputați istorici și arheologi – români și străini –, prilejuite de traversarea unor marcante segmente istoriografice, de semnalarea anumitor semnificative împliniri profesionale...”.

Ca director al Institutului de Arheologie din Iași, membru al Academiei, președinte al Secției de Științe Istorice și Arheologie, Victor Spinei a avut și are inițiative rodnice în privința unor mari proiecte, după o frumoasă tradiție a celui mai înalt for științific și cultural al țării; autor și coordonator (în colab.) al volumului III, *Genezele românești* (București, 2001 și, ediția a II-a, 2010), al tratatului academic de *Istoria Românilor*; inițiator al marilor colecții istoriografice, „Centenar” și „Civilizație românească”, sub egida Academiei; coordonator, în colaborare cu Dorina Rusu, al *Enciclopediei reprezentanților scrisului istoric românesc* (5 volume, Suceava, 2021); coordonator, în colaborare cu Ionel Căndea, al seriei a III-a de *Documente privind Istoria Românilor – Colecția Eudoxiu Hurmuzaki*, cu deja număr semnificativ de volume apărute ori „în lucru” la Editura Academiei Române și Editura Istros – Brăila, responsabilități redacționale pentru respectiva mare colecție documentare revenind și unui colegiu ilustrat de Ioan Aurel Pop, Dorina Rusu și Gheorghe Cojocar, fiecărui volum înscriindu-se, după caz și nominal, editorul sau editorii. Studiului introductiv, *Colecția de documente Hurmuzaki: antecedente, geneză, concretizări*, pentru primul volum (București/Brăila, 2018) de nouă serie, a III-a, și ca de reactivare a mării „culegeri documentare”, i s-a conferit de autor, Victor Spinei, o mai înaltă menire, prin formă și conținut, decât cea a legitimării sau lămuririi demersului editorial în sine. S-a și binecuvântat respectivului studiu valorificarea și la ținuta editorială de carte de sine stătătoare, cu text

bilingv, *The Editing of Historical Sources. The Hurmuzaki Collection of Documents/Editarea izvoarelor istorice. Colecția de documente Hurmuzaki* (București/Brăila, 2018). Textul se constituie într-un serviciu de primă referință adus bine-lui general al istoriografiei române. Tematica sa nu s-a mulat strict registrului terminologic și metodologic al obișnuitelor, pentru mai ales Catedre universitare, introduceri la studiul istoriei. *Aspecte terminologice, definirea conceptului de izvor/sursă și parametrii interpretativi* s-au pliat, e drept, unei succinte părți preliminare studiului editorial valorificat la condiția de carte. Pe când, notarea de *inserări de izvoare în literatura istorică și de mari colecții de izvoare europene* s-au rostuit expres tematicii *editării izvoarelor istorice în spațiul românesc*, de la primele tentative la marea colecție Hurmuzaki, cu necesară presupunere a considerării de *repere biografice* pentru Eudoxiu Hurmuzaki, „părintele” colecției, cu meritul de a fi „adunat” materiale din mai ales arhive, spre a se putea da conținut primordial, pretabil completărilor, celor XXI de volume, în 45 de tomuri, de serie dintâi a impresionantei întreprinderi documentaristice, cam „eroică”, de vreme ce editorii, Nicolae Densușianu, Grigore Tocilescu, Ioan Slavici, C. Esarcu, Al. I. Odobescu, I. Bog-

dan, D. A. Sturdza, N. Iorga, A. Papadopoulos-Kerameus, I. Skupiewski, Nerva Hodoș și I. Nistor, și-au limitat, aproape fiecare, eforturile într-un „tipărituri de acte și documente”, fără regeste corespunzătoare, indice de locuri, persoane și materii, încât „sarcina” de a stinge „atare lipsuri” să fie, peste timp, să revină unei comisii desemnate, în 1948, de Prezidiul Marii Adunări Naționale, și reunitoare de specialiști efemeridici „așezați sau reasezați” numeric și onomastic. *Reactivării marii colecții* de Andrei Oțetea i s-a cuvenit sublinierea de merite, însă cu implicite „amendamente critice” asupra însușirii lor cam excesiv personalizată de „principalul editor, coordonator”. Seriei *mai noi* a colecției Hurmuzaki i s-au hărăzit, din start, valențe profesionale clar observate, comparabile cu ale alteia, tot mare, *Documenta Romaniae Historica*, „curgătoare” prodigios, sub egida Academiei Române, acolo unde Victor Spinei, tocmai pășind de al șaisprezecelea lustru de viață, ține mult, cum și mărturisește, să fie de partea eminamente pozitivă a adevărului că „în decursul evoluției scrisului istoric au apărut delimitări și decantări în cadrul palierului izvoarelor și în cel al literaturii secundare”.